

Доцільність впровадження загальнообов'язкового дактилоскопіювання в Україні

Степан Добко,

Тернопільський НДЕКЦ МВС України, м. Тернопіль, Україна, e-mail: sdotetnopil@gmail.com

Впровадження загальнообов'язкового дактилоскопіювання дало б змогу значно швидше та ефективніше розкривати злочини, встановлювати осіб невпізнаних трупів, невідомих хворих, місцезнаходження зниклих безвісти осіб.

Ключові слова: дактилоскопічний облік; ідентифікація; дактилоскопіювання; пошук; відбиток пальця.

Feasibility of introducing mandatory fingerprinting in Ukraine Stepan Dobko

The introduction of mandatory fingerprinting would enable faster and more efficient crime-solving, as well as the establishment of the identities of unidentified corpses, unknown patients, and the locations of missing persons.

Keywords: fingerprint recording; identification; fingerprinting; search; fingerprint.

Щодня ворог завдає по наших населених пунктах і критичній інфраструктурі авіаційних, ракетних та артилерійських ударів. Це спричиняє масові руйнування житлових будинків і дуже часто супроводжуються загибеллю цивільного населення. Окрім того, існує численна група осіб, які через виконання професійних обов'язків щоденно ризикують своїм життям,— це військовослужбовці, журналісти, які працюють на лінії зіткнення, працівники правоохоронних органів, медичні працівники, рятівники, волонтери тощо. Ризик для життя представників цих категорій є дуже високим, на жаль вони можуть загинути або пропасти безвісти. Пошуки та визначення місця знаходження таких осіб нерідко є достатньо складними, іноді це неможливо через високу інтенсивність бойових дій. Більше того, в умовах воєнного стану в Україні збільшилася кількість внутрішньо переміщених осіб, також існує постійна загроза скоєння злочинів, терористичних актів чи диверсій. Тому потреба у визначенні осіб чи їх підтвердженні під час перевірки документів набула значного поширення.

Одним із методів визначення особи є її ідентифікування за відбитками пальців за допомогою дактилоскопічного обліку. Із часів проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил за допомогою дактилоскопічного обліку було ідентифіковано чимало тіл цивільних осіб і захисників. Ця процедура є досить простою (у тому, що стосується відбирання порівняльного матеріалу), маловартісна, і, найголовніше, такою, що досить швидко дає результат. Достатньо

лише одного якісно відібраного відбитка пальця для того, щоб ідентифікувати особу, адже відбитки кожної людини є унікальними. Водночас важливо, щоб у масиві дактилоскопічних карт вже була карта порівнюваної особи, тоді позитивний результат стане можливим за лічені хвилини (саме так обліковують в Експертній службі МВС). Існує багато випадків застосування такого обліку, зокрема для визначення осіб живих людей, коли до медичних закладів доставляють осіб, які через хворобу чи з інших причин не можуть нічого про себе повідомити. Тоді у цієї людини відбирають відбитки пальців і перевіряють з уже наявними в дактилоскопічному обліку. У такому випадку цей метод дуже швидко дає результат і економить ресурси на пошуки інформації. Те саме стосується осіб невпізнаних трупів (зокрема, безхатченків), коли при їх поверхневому огляді не знаходять ані документів, ані речей, які могли б надати правоохоронним органам якусь інформацію.

На сьогоднішній день відповідно до чинного законодавства обов'язковому дактилоскопіюванню підлягають лише особи, яких:

- затримано за підозрою у скоєнні злочину;
- взято під варту;
- звинувачено у скоєнні злочину;
- піддано адміністративному арешту [1].

Раніше до цього переліку також належали особи, затримані за бродяжництво, але згодом їх виключили з цього переліку у зв'язку з визнанням таких дій щодо них неконституційними [2; 3].

Від того часу проблематику цього питання постійно та активно обговорюють науковці й оперативники правоохоронних підрозділів, оскільки левова частка вчинення таких злочинів (зокрема, крадіжок) припадає саме на осіб, які не мають постійного місця проживання, є непрацевлаштованими і ведуть бродяжницький спосіб життя. До того ж визначити місце проживання таких осіб майже неможливо, адже у разі затримання чи перевірки документів вони зазначають різні анкетні дані.

Згідно з чинним законодавством дактилоскопічний облік призначено для:

- розшуку людей, які зникли безвісти;
- визначення за невідомими трупами особи людини;
- підтвердження особи людини, яку раніше було піддано дактилоскопіюванню;
- встановлення осіб, які залишили сліди рук на місці події;
- визначення фактів залишення однією особою слідів рук під час скоєння різних злочинів [1].

Розшук людей, підтвердження їх осіб чи визначення фактів їх можливої причетності до злочинів за допомогою дактилоскопічного обліку може поширюватися лише на вузьке коло осіб, які вже якоюсь мірою раніше притягали оперативний інтерес правоохоронних органів, тобто скоювали злочини чи правопорушення. Щодо осіб, які не належать до цих категорій, то законодавцем не передбачено можливості їх розшуку чи перевірки з використанням дактилоскопічного обліку.

Процес впровадження загальнообов'язкового державного дактилоскопіювання або хоча б розширення кола дотичних до нього осіб постійно гальмується законодавцем і розцінюється як такий, що принижує честь і гідність особи, оскільки це є відбиранням біологічних зразків [4, с. 37]. На думку О. В. Бауліна, під біологічними зразками особи слід розуміти всі зразки, пов'язані з життєдіяльністю особи як біологічної істоти [5, с. 226—227].

Контраргументом такого твердження може бути те, що під час отримання паспорта громадянина України чи паспорта громадянина України для виїзду за кордон підрозділи Державної

міграційної служби України здійснюють відбирання відбитків двох пальців рук та ознак зовнішності (портретне фото) з метою можливості подальшої ідентифікації особи, що так само можна вважати відбиранням біологічних зразків, оскільки ознаки зовнішності також є невід'ємною складовою особи як біологічної істоти. Однак у цьому випадку відбиранню таких зразків підлягають усі громадяни України, які досягли 16-річного віку або ті, які мають намір виїхати за кордон. Тому виникає питання, чому б не розширити категорії осіб для відбирання зразків дактилоскопічного пошкодження з подальшою постановкою їх на дактилоскопічний облік?

Усі ці чинники лише підтверджують доцільність впровадження загальнообов'язкового дактилоскопіювання, яке дало б змогу швидше та ефективніше розкривати злочини та визначати осіб невідомих трупів, невідомих хворих, місця знаходження безвісти зниклих осіб тощо.

Перелік джерел посилання

1. Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України : наказ МВС України від 11.09.2001 р. № 785 (зі змін. та доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1066-01#Text>
2. Про внесення змін до Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України : затв. наказом МВС України від 21.07.2011 р. № 454.
3. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 закону України «Про міліцію». Справа N 1-25/2010 від 29 червня 2010 р.
4. Антонюк П. Є. Організаційно-тактичні аспекти примусового відбирання біологічних зразків у особи в кримінальному провадженні. *Криміналістичний вісник*. 2017. No 1 (25). 222 с.
5. Баулін О. В. Особливості отримання біологічних зразків особи для проведення експертизи у досудовому розслідуванні. *Криміналістика і судова експертиза*. 2015. Вип. 60. С. 222—231.